

УДК 17:001.6]:316.32 "20"

DOI <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2021-1-15>**Печеранський Ігор Петрович**

доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри філософії та педагогіки
Київського національного університету культури і мистецтв
вул. Є. Коновальця 36, Київ, Україна

НЕОБХІДНІСТЬ Й ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗВ'ЯЗКУ ЕТИКИ ТА ЗНАННЯ В КОНТЕКСТІ НОВИХ ВИКЛИКІВ У ХХІ СТОЛІТТІ

Актуальність проблеми. Ураховуючи нові глобальні ризики та виклики, з якими сьогодні зіштовхнулося людство, важливо вказати на необхідність актуалізації етичного дискурсу на новому рівні, особливо в частині перегляду взаємозв'язку етичного кодексу дій та знань, що лежать в основі цієї системи правил, а також констатувати кризу етики та невідповідність дійсних моральних систем і теорій світовому порядку денному в ХХІ столітті. **Метою статті** є осмислення трансформації зв'язку етики та знання та доведення її важливості та необхідності, без якої людство в цілому та окремі уряди будуть безпорадними перед наявними викликами на початку ХХІ століття та не зовсім готовими до нових викликів у майбутньому. **Методи.** У статті використані наукові публікації зарубіжних та вітчизняних дослідників із цієї проблематики, а також застосовано метаетичний та аналітичний підходи. **Результати.** Доведено, що потрібно змінити підхід і переглянути зв'язок етики та знання, не просто поставивши під сумнів знак «=» між ними, а завжди замислюватися про межі епістемі, піддавати сумніву та мати змогу вчиняти репудіацію, коли це необхідно, що відкриває етику людської практики та перетворює її з форми знань на спосіб критичного та творчого ставлення до знання, швидкого та ефективного реагування на динаміку змін і нові виклики, підкріпленого експериментальним підходом і аналітикою конкретних ситуацій. **Висновки.** Важливим висновком, отриманим у статті, є думка, що напевно чи сьогодні (в епоху 2.0.) варто й доцільно створювати «універсальну етичну систему знань» чи покладатися суто на абсолютистські трансцендентальні моральні засади. Нові глобальні виклики довели, що у новому тисячолітті «високі» моральні правила не працюють в умовах швидких трансформацій реальності, що виникає потреба перегляду основних засад інтелектуалістичної етики не щодо ухилу в бік волюнтаризму, адже тоді під питанням опиняється сталий економічний та соціальний розвиток взагалі, а в сенсі її трансформації в частині прагматизації та примату практики над теорією й когнітивними конструкціями. Людська практика (а більшість глобальних проблем зніціповано її «локальними осередками») не піддається тотальній раціоналізації та не редукується до форм пропозиційного знання.

Ключові слова: ХХІ століття, глобальні виклики, етика, пропозиційне знання, трансформація, людська практика, прагматизація.

Вступ. Позаду другий десяток ХХІ століття, і людство, «сп'яніле» від нових результатів технологічного прогресу, з великим азартом і на високих швидкостях продовжує рухатися. Поки що ніхто не наважується давати прогнози про те, де межа, коли і як це має закінчитися. Численні футуристичні та апокаліптичні гіпотези, які сьогодні існують, не полишають межі умоглядно-метафізичного «марення» та поки не розуміють під собою (з логічної точки зору) достатньої підстави для реального втілення. І ніби все добре, адже цей цивілізаційний та гносеологічний оптимізм переконує десятки й сотні мільйонів, що ми рухаємось у правильному напрямку, якби не одне «але», під яким приховуються нові виклики та загрози.

Прикро, але факт: 2020 рік почався з турбулентностей та тривожних сигналів, які пов'язані з новими загрозами та викликами, з-поміж яких кількість природних катастроф, яка зростає, ескалація військових дій на Близькому Сході, COVID-19, що змусило світових лідерів укотре замислитися над питаннями безпеки та оперативного запобігання загрозам, переглянути роль міжнародного і регіонального співробітництва у вирішенні основних глобальних проблем.

У доповіді про глобальні ризики 2020 в межах Світового економічного форуму [18] акцентовано увагу на трьох ключових викликах: кліматичних змінах, кіберзагрозах, економічній нестабільності у зв'язку з великими ризиками стагнації глобальної економіки. У доповіді йдеться також про ризики, безпосередньо пов'язані невиправданими сподіваннями щодо внеску новітніх технологій у соціально-економічний розвиток, а також із невідповідністю дійсних систем охорони здоров'я викликам часу. У доповіді ООН про економічну ситуацію у світі й перспективи на 2020 рік [19] особливу увагу приділено торговим дискусіям, невизначеності та поляризації у сфері політики, що негативно впливають на економічний розвиток. Експерти наголошують на необхідності доповнення національної політики більш ефективною глобальною співпрацею.

Ці та інші виклики, безумовно, актуалізують етичний дискурс на новому рівні, особливо в частині *перегляду взаємозв'язку етичного кодексу дій та знань*, що лежать в основі цієї системи правил. Те, що на двадцятому році XXI століття виникають нові загрози, які за своїм характером й наслідками не поступаються, а в чомусь і перевершують виклики попереднього століття, свідчить *про кризу етики та невідповідність дійсних моральних систем і теорій порядку денному «прекрасного нового світу»* (за аналогією назви роману-антиутопії О. Гакслі). Важливо наголосити на безпідставності морального абсолютизму в контексті нинішнього «плинного суспільства» (З. Бауман), оскільки «високі» моральні правила не працюють в умовах швидких трансформацій реальності, а також на необхідності перегляду основних засад інтелектуалістичної етики не щодо ухилу в бік волюнтаризму, адже тоді під питанням опиняється сталий економічний та соціальний розвиток взагалі, а в сенсі її трансформації в частині прагматизації та примату практики над теорією й когнітивними конструкціями. Тобто станом на сьогодні актуальним є питання першочерговості або похідного характеру ἐπιστήμη (з грец. «знання») щодо πράξις (подія, діяльність): *яким чином (і чи взагалі) можливе «етичне знання» в контексті нових викликів у XXI столітті?*

Проблема взаємозв'язку етики та знання у тому контексті, в якому ми пропонуємо її розглядати, дуже тісно пов'язана з низкою не менш важливих проблем, серед яких природа моральних дій та специфіка етичного знання, а також етичні дилеми та виклики глобалізації. У цьому ключі цікавими є праці Платона, Аристотеля, К. Маркса, І. Канта, Л. Вітгейнштайна, класиків прагматизму В. Джеймса та Д. Дьюї, дослідження Ч. Гаффа, А. Гецеля, Л. Джозефідес, Б. Вільямса, С. Кавелла, Д. Шалквіка та ін.

Мета і завдання. Метою статті є осмислення трансформації зв'язку етики та знання та доведення її важливості та необхідності, без якої людство в цілому та окремі уряди будуть безпорадними перед уже наявними викликами на початку XXI століття та не зовсім готовими до нових викликів у майбутньому.

Методи дослідження. У статті використано метаетичний та аналітичний підходи, які дозволяють актуалізувати моральну проблематику на новому рівні, враховуючи сучасні глобальні виклики, а також «зануритися» у розгляд однієї з найважливіших проблем новітнього етичного дискурсу, зв'язку знання та етики, розкривши можливий напрям трансформації цього взаємозв'язку.

Результати. Відразу хотілося зацентувати увагу на важливості розгляду *специфіки етичного як можливості розпочинати щось*, як-от ту ж дію або справу. У лінгвістиці дієслова, що вказують на необхідний початок дії, називаються інхоативними (від лат. inchoare – «починати»). Вони відрізняються від результативних дієслів, що стосуються перебігу та результату дії відповідно. Звідси вимальовується перспектива, згідно з якою етичні вимоги не належать до пропозиційних значень і знань, а також не можуть переходити у норми, адже останні лише підтверджують дійсні порядки, визначають щось так, як дане, тому мають тенденцію гальмувати нові починання. У цьому разі ми не піддаємо сумніву автономність етики, натомість уважаємо недооціненим поняття оригінальності, яке дозволяє відійти від прив'язки етичного до дійсної сутності (Бога чи природи) та вийти на її фундаментальне значення в межах людської практики.

Спираючись на підходи, по-перше, Аристотеля, котрий описує практику як відкриту (спонтанну) та умовну діяльність людей за допомогою слів і вчинків, яка має внутрішню та прикладну цінність (πράξις як активна діяльність, що передбачає фактор здійснення, πρακτός, або, зі слів мислителя, «καὶ ἄρ ἡ πρακτικὴ χρηστικὴ ἐστίν», тобто «...де дія, там і здійснення» [1, с. 31]), по-друге, К. Маркса, якому вдалося поєднати практику з життям і працею, виявивши у такий спосіб окремих вид каузальності та розкривши творчу й експериментальну спонтанність практичного, по-третє, прагматизму з його діалектикою невизначеності та нередукованої життєвої практики, а також її мотиваційною відкритістю (девіз Ч. Пірса про недоцільність перекриття шляху розслідування [8]), що не заохочує етичний релятивізм, ми наголошуємо на вагомості розкриття *етичного потенціалу практики*, теоретично обґрунтовуючи її необхідність як фундаментальної засади моралі у новому тисячолітті, що протистоїть деонтологічній етиці з її формально-трансцендентальним змістом.

Нелогічно та контрпродуктивно заперечувати той факт, що спроможність морально діяти залежить від певних непростих епістемічних умов, як-от від знання координат ситуації, в якій ми беремо участь, потенційних наслідків наших дій, контроверсійних вимог інших суб'єктів, нормативних заходів, процедур, які можуть виправдати ці заходи. Але відкритим залишається питання: *чи є знання достатньою умовою чесноти або чи можна специфіку етичного пояснити апеляцією до форми пропозиційного знання?*

Сьогодні поширеною є позиція етичного інтелектуалізму про те, що правильні та обґрунтовані знання автоматично зумовлюють моральність вчинку. Багато хто апелює при цьому до Сократа як родоначальника цієї теорії, який наполягав на тому, що прагнення до εὐδαιμονία (щастя, блаженства) є результатом нашого пізнання цього, бо хороше життя – життя людини, яка керується знаннями. Він усвідомлює, що одного теоретичного знання як мотивації для моральних дій замало, вони повинні доповнюватися чеснотою, або ἀρετή, «доблестю», здатністю вчиняти добре. Сократ говорить про «знання добра і зла» як умову для ἀρετή [9]. Але вже Платон у своєму діалозі «Філеб» висловлює сумнів щодо такої позиції та, слідуючи Анаксімандру, зараховує добро до сфери «поза буттям і сутністю», за межі λόγον διδόνει, тобто акцентує увагу на воῦς як не пропозиційній, а дорефлексивній засаді. У діалозі «Менон» античний класик, за словами Сократа, теж висловлює скепсис щодо того, чи є добро формою знання. На думку А. Гецеля, у платонівській філософії присутня контроверза у цьому питанні: з одного боку, інтелектуалістична традиція, коли мислитель наголошує на зумовленості наших моральних учинків ідеальними формами (εἶδος), а з іншого – присутній підхід, котрий підкреслює автономність й оригінальність етичного, що передує знанню та призупиняє будь-які епістемічні процедури [10].

Еклектику інтелектуалізму та антиінтелектуалізму знаходимо й у І. Канта. Він припускає, що ми можемо пізнати моральний закон як основу наших дій без будь-якого посередництва: якщо я думаю про категоричний імператив, то я знаю, будучи автором цього імперативу, його зміст [14, р. 37]. У цьому разі мотиви доброго наміру значать більше, аніж наслідки дії. Мислитель наголошує, що ми ще не готові до всього того, що може статися у світі, а тому етику не можна виправдати з позиції консеквенціалізму. Водночас він підкреслює, що на рівні намірів виникає суперечність щодо знання: «Навіть за допомогою найбільш напруженого випробування ми ніколи не можемо повністю позбутися прихованих стимулів, адже коли ми говоримо про моральну цінність, то вона залежить не від видимих дій, а від внутрішніх принципів, яких людина не бачить» [14, р. 23]. Апелюючи до свободи як здатності починати каузальний ряд і головного принципу практичного розуму, І. Кант зауважує, що це єдина ідея, яку ми знаємо апріорі, хоча й не усвідомлюємо її [15, р. 5]. Людина не може мати знання про свободу, оскільки будь-яке знання вже вимагає свободи. Через це німецький філософ і доходить такого висновку: «Отже, ми справді не усвідомлюємо практичної безумовної необхідності морального імперативу, але розуміємо його неосяжність» [14, р. 79].

Важливо зрозуміти в метаетиці площині [12] тезу етичного реалізму (Дж. Макдауелл, Т. Нагель, Г. Патнам та ін.) про те, що моральні факти, як-от вимоги та твердження, існують ок-

ремо від нас. При цьому з нею важко погодитись, оскільки залишається під питанням достовірність моральних суджень, інші вимоги до їх обґрунтованості, тому в межах такого підходу не є можливим адекватне подання й представлення моральних фактів, де на допомогу приходять некогнітивізм (А. Айер, Ч. Стівенсон, С. Блекберн та ін.), коли ставить під сумнів залежність фактів від моральних суджень. Хоча до антиреалізму теж важко пристати, якщо думати, що ці судження безпосередньо пов'язані з незалежними фактами, адже тоді вийде ситуація, яку добре розкрив Е. Лаклау, коментуючи кантівську теорію: «Існує етична інвестиція в окремі нормативні порядки, але не існує нормативного порядку, який сам по собі є етичним» [16, р. 81].

Апелюючи до прагматичного трактування практики, ми помічаємо, що моральні факти не є залежними від нас як частина дійсної практики. Водночас ці факти не мають статусу, який би дозволив нам їх знати або репрезентувати, хоча це не значить, що вони редукуються до простих уподобань, як стверджують нон-реалісти.

У своїй роботі «Воля до віри» (1897) В. Джеймс через «виправдання віри» здійснює спробу обґрунтувати оригінальність етичного. Намагаючись реабілітувати віру в сенсі гіпотези в межах життєсвіту, вчений підкреслює, що людська практика може бути раціоналізована лише до певної межі, саме тому в повсякденному житті ми віримо, наприклад, «у молекули та збереження енергії, в демократію та необхідний прогрес, у протестантське християнство» [13, р. 9]. Тут В. Джеймс посилається на Аристотеля, який описує практику як недетерміновану випадковість, що відкриває альтернативні можливості та намагається виправдати її через відсутність кінцевих причин або завдяки перформативності. Перефразовуючи автора, можна сказати, що практика включає нерозкрити віру у варіативність, що виправдовується у ретроспективі та різко дисонує з наявними інтелектуалістичними припущеннями в межах раціоналістичної етики.

Інший представник прагматизму Д. Дьюї, спираючись на розроблену ним теорію досвіду, що включає практику та інновації, які стосуються оцінки ситуації та пошуку нових рішень [7, р. X], ініціює проект «морального розслідування» й відхід від загальнолюдських принципів. Цей проект покликаний знайти конкретні відповіді на конкретні проблеми в локальному контексті. Тому етика – це не про загальні форми та моделі поведінки, а розум Д. Дьюї розглядає не як основний принцип, а радше як ситуативні та практичні здібності, що аналізують ситуацію в кожному окремому випадку [7, р. XXXIII]. Етично адекватною й достовірною відповіддю на виклик є окрема аналітика в кожній новій ситуації, що виключає позапрактичні орієнтації, натомість наслідування вічних цінностей і норм «блокує» усвідомлення новизни ситуації.

Для Д. Дьюї джерелом будь-якої етичної орієнтації є практика із постійно змінним «зобов'язанням», яку можна сприймати як даність, але водночас не потрібно характеризувати її з точки зору пропозиційних знань. Беручи за основу етики практику як посередника між сущим і належним, суспільством й індивідом, вчений уважає, що в період соціального конформізму етика захищає перспективу особистості, а у часи потрясінь та індивідуалізму вона захищає вимоги громади. Але обидві сторони – це лише ракурси практики, оскільки деонтологічна етика (мотиви) та утилітаризм (наслідки) «втілені в дії» [6, р. 173], де воля – тенденція до певних наслідків, а останні – реалізація цієї волі.

Ще однією важливою роботою є монографія С. Кавелла «Претензії розуму: Вітгенштайн, скептицизм, мораль і трагедія» (1979), в якій автор виступає проти концепції етики, в основі якої лежить переконання того, що слід робити [5], й за допомогою якої ми концептуалізуємо епістемі як знання про правила, що належать до дії. Підхід ученого є інтерпретацією та розвитком підходу Л. Вітгенштайна до визнання пріоритетності фігури Іншого на рівні теоретичної філософії. За словами С. Кавелла, дотримання правил і можливість говорити та діяти залежить від точки зору Іншого, що перебуває за межами мого *cogito*. Іншого я можу не визнати, в кращому разі – поважаю. Автор ставить цікаве запитання: вимагає повага знання Іншого чи призупинення отримання про нього знань, щоб поважати Іншого в його іншості. Якщо повагу звести до когнітивного елементу, то тоді, як уважає філософ, виникає ризик поширення соціального відчуження. Щоб уникнути цього, С. Кавелл робить викриття: «...прийняття можливості того, що моє знання про інших може бути спростоване, навіть якщо так і повинно бути» [5, р. 439].

На думку американського філософа, існує контрверза між дотриманням правил й етичними діями, яка впливає зі схильності сучасності до визначення етики як етичної експертизи, як знання правил. Слідом за Вітгенштейном він указує на невизначеність між правилом і практикою, наводячи приклад із математики, де викладач, діючи на підставі припущення єдиного загальнозживаного правила, яке навіть може виявитись єдино можливим, ризикує виключити учня, який продовжує серію, що не відповідає очікуванням. З огляду на це, моральна компетентність – визнання актуальності сумнівів інших щодо моїх правил [5, р. 267].

Це метарівень, «моралізація моральної теорії», яка передбачає відкритість моралі для репудіації (відмови) [5, р. 269]. На практиці це свідчить про актуалізацію питань про причини моралі, морального агента, контекст, у якому розглядають моральні питання. Беручи до уваги складність імплементації цієї критичної лінії, яку свого часу розпочали Маркс, Ніцше та Фройд, а продовжив, наприклад, Дерріда у новітньому моральному дискурсі, С. Кавелл уважає, що правила відіграють у моральному контексті у кращому разі регулятивну, проте не визначальну роль. До того ж для нього очевидним є те, що моральні аргументи «завжди можуть зламатися» [5, р. 255], і саме ця можливість майбутнього робить їх моральними аргументами. Моральні розбіжності не врегульовуються як ті, котрі виникають навколо логічних чи фактичних питань, що свідчить про їх ірраціональність. Їх нестабільність зумовлена певною саморефлексією моралі. Моральна ситуація – це не сліпе застосування норм, а постконвенційна та творча ситуація, коли ми ставимо під сумнів застосовувані правила й інтерпретацію ситуації, що потребує вирішення. Для С. Кавелла актуальним залишається питання про те, як можна описати вчинок і визнати його морально значущим, натомість інтелектуалістична етика ігнорує проблему того, як слід описувати вчинок [5, р. 265].

Сучасний дослідник Ч. Гафф у статті «Як знання пов'язані з етикою?» (2011) [11] на основі останніх досліджень у галузі моральної психології та системного управління знаннями [17] аналізує етичні дії IT-фахівців, намагаючись переосмислити природу цих дій, те, наскільки вони вважаються цілеспрямованими. Висновки полягають у тому, що етичний суб'єкт не є пасивним одержувачем заздалегідь розробленого простору прийняття рішень, а він формує близькі та відділені цілі на підставі творчого конструювання та реалізації за відсутності чітких знань про правильний метод дій. IT-галузь чітко демонструє, що моральна дія – це не універсальна справа людини під час виконання нею певної роботи, а результат залучення у роботу, від якої залежать цілі та навички. Якщо так, то навряд чи є сенс говорити про загальну «систему управління етичними знаннями», яка може бути застосована в будь-якій професії чи організації. Натомість знадобляться локальні системи управління знаннями, які включатимуть питання етичних аспектів дій у кожній окремій сфері.

На прикладі нових моральних дилем глобалізаційного світу помітно, як фундаментальна аксіологія та універсалістська етика, на відміну від багатьох «прикладних», переживають сьогодні глибоку кризу. Яскраво демонструють цей стан справ думки В. Франкла: «Нині ми живемо в еру традицій, що руйнуються і зникають. Тому замість того, щоб нові цінності створювалися за допомогою виявлення, відбувається зворотне. Універсальні цінності занепадають. Таким чином, усе більшу кількість людей охоплює почуття втрати цілі та пустоти...» [2, с. 295]. Або ж: «У часи, коли десять заповідей, мабуть, втрачають свою абсолютну значущість, людина повинна навчитися прислухатися до 10 000 заповідей, які виникають в 10 000 унікальних ситуаціях, що становлять її життя, і в тому, що стосується цих заповідей, вона може покладатися лише на власну совість» [3, с. 271].

Висновки. Ураховуючи це і все вищезазначене, навряд чи сьогодні (в епоху 2.0.) варто й доцільно створювати «універсальну етичну систему знань» чи покладатися виключно на абсолютистські трансцендентальні моральні засади. Нові глобальні виклики довели, що у новому тисячолітті вони «не працюють», адже проблем у масштабі людства не меншає. *Потрібно змінити підхід і заново переглянути зв'язок етики та знання, не просто поставивши під сумнів знак «=» між ними, а завжди замислюватися про межі епістемі, піддавати сумніву та мати змогу вчиняти репудіацію, коли це необхідно, що відкриває етику людської практики та пе-*

ретворює її з форми знань на спосіб критичного та творчого ставлення до знання, швидкого та ефективного реагування на динаміку змін і нові виклики, підкріпленого експериментальним підходом і аналітикою конкретних ситуацій. Людська практика (а більшість глобальних проблем ХХІ століття зініційовано її «локальними осередками») не піддається тотальній раціоналізації та не редукується до форм пропозиційного знання, тому завжди залишає місце для «передбачуваної ірраціональності» (Д. Аріелі). Важливо змінити ракурс, наше ставлення, про що писав Р. Брендом: «Правила не чинять примус негайно, як це роблять природні закони. Їх примус скоріше опосередкований нашим ставленням до цих правил. Те, що змушує нас вчиняти так, як ми вчиняємо, – це не саме правило або норма, а наше визнання їх» [4, р. 31].

Список використаних джерел

1. Аристотель. Евдемова этика. В восьми книгах / Пер. с древнегреч. Т.В. Васильевой, Т.А. Миллер, М.А. Солоповой. Москва : ИФ РАН, 2005. 448 с.
2. Франкл В. Человек в поисках смысла: Сборник / Пер. с англ. и нем. Д.А. Леонтьева, М.П. Папуша, Е.В. Эйдмана. Москва : Прогресс, 1990. 368 с.
3. Франкл В. Воля к смыслу / Пер. с англ. Москва : Апрель-Пресс, ЭКСМО-ПРЕСС, 2000. 368 с.
4. Brandom R. Making it explicit. Cambridge/MA, Harvard University Press, 1994. xxv + 741 p.
5. Cavell S. The Claim of Reason (New Edition). New York, Oxford University Press, 1999. 544 p.
6. Dewey J. The Later Works of John Dewey, Volume 7, 1925–1953: 1932, Ethics (Vol. 7). Carbondale and Edwardsville: Southern Illinois University Press, 1985. 582 p.
7. Edel A., Flower E. Introduction to John Dewey, Ethics. In The Later Works of John Dewey, 1925–1953. Carbondale and Edwardsville: Southern Illinois University Press, 1985. Vol. 7, pp. vii–xxxv.
8. Haack S. Do Not Block the Way of Inquiry. Transactions of the Charles S. Peirce Society. 2014. Vol. 50. № 3. pp. 319–339.
9. Hardy J. Is Virtue Knowledge? Socratic Intellectualism reconsidered. In Proceedings of the Boston Area Colloquium in Ancient Philosophy. 2010. pp. 149–191.
10. Hetzel A. Ethics, Knowledge, and Rule-Following. A Pragmatist View. European Journal of Pragmatism and American Philosophy. 2015. Vol. VII-1. URL: <https://journals.openedition.org/ejppap/376>
11. Huff C. W. What does knowledge have to do with ethics? In G. da Costa (Ed.). Ethical Issues and Social Dilemmas in Knowledge Management: Organizational Innovation. Hershey PA: IGI Global. 2011, pp. 17–26.
12. Horster D. Introduction to Horster ed., Texte zur Ethik. Stuttgart, Reclam, 2012.
13. James W. The Will to Believe and other Essays in Popular Philosophy. New York, Dover Publications, 1960. 448 p.
14. Kant I. Groundwork for the Metaphysics of Morals. Allen W. Wood (ed. and trans.). New Haven and London, Yale University Press, 2002a. 194 p.
15. Kant I. Critique of Practical Reason. Werner S. Pluhar (trans.). Indianapolis / Cambridge, Hackett, 2002b. 352 p.
16. Laclau E. Identity and Hegemony. In J. Butler, E. Laclau & S. Žižek, Contingency, Hegemony, Universality. Contemporary Dialogues on the Left, London/New York, Verso, 2000, pp. 44–89.
17. Spender J.-C., Scherer A. G. The Philosophical Foundations of Knowledge Management: Editors' Introduction, Organization, 2007, 14 (1), pp. 5–28.
18. The Global Risks Report 2020. 15th Edition. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf
19. World Economic Situation and Prospects 2020. United Nations New York, 2020. URL: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2020_FullReport.pdf

References

1. Aristotle. (2005). Evdemova etika [Evdemova ethics]. T. Vasilevov, T. Miller, M. Solopova (trans. from Greek). Moscow: IF RAN. [in Russia].

2. Frankl, V. (1990). Chelovek v poiskakh smysla: Sbornik [Man in search of meaning: Collection]. D. A. Leontyeva, M. P. Papusha, E. V. Eydman (trans.). Moscow: Progress [in Russia].
3. Frankl, V. (2000). Volya k smyslu [The Will to Meaning] (trans.). Moscow: Aprel'-Press, EKSMO-PRESS. [in Russia].
4. Brandom, R. (1994). Making it explicit. Cambridge/MA, Harvard University Press. [in English].
5. Cavell, S. (1999). The Claim of Reason (New Edition). New York, Oxford University Press. [in English].
6. Dewey, J. (1985). The Later Works of John Dewey, Volume 7, 1925 – 1953: 1932, Ethics. Carbondale and Edwardsville: Southern Illinois University Press. [in English].
7. Edel, A. & Flower, E. (1985). Introduction to John Dewey, Ethics. In The Later Works of John Dewey, Volume 7, 1925 – 1953: 1932, Ethics. Carbondale and Edwardsville: Southern Illinois University Press. [in English].
8. Haack, S. (2014). Do Not Block the Way of Inquiry. Transactions of the Charles S. Peirce Society, Vol. 50, № 3. [in English].
9. Hardy, J. (2010). Is Virtue Knowledge? Socratic Intellectualism reconsidered. In Proceedings of the Boston Area Colloquium in Ancient Philosophy, Vol. 25. [in English].
10. Hetzel, A. (2015). Ethics, Knowledge, and Rule-Following. A Pragmatist View. European Journal of Pragmatism and American Philosophy. Vol. VII-1. URL: <https://journals.openedition.org/ejppap/376> [in English].
11. Huff, C. W. (2011). What does knowledge have to do with ethics? In G. da Costa (Ed.). Ethical Issues and Social Dilemmas in Knowledge Management: Organizational Innovation. Hershey PA: IGI Global. [in English].
12. Horster, D. (2012). Introduction to Horster ed., Texte zur Ethik. Stuttgart, Reclam. [in English].
13. James, W. (1960). The Will to Believe and other Essays in Popular Philosophy. New York, Dover Publications. [in English].
14. Kant, I. (2002a). Groundwork for the Metaphysics of Morals. Allen W. Wood (ed. and trans.). New Haven and London, Yale University Press. [in English].
15. Kant, I. (2002b). Critique of Practical Reason. Werner S. Pluhar (trans.). Indianapolis / Cambridge, Hackett. [in English].
16. Laclau, E. (2000). Identity and Hegemony. In J. Butler, E. Laclau & S. Žižek, Contingency, Hegemony, Universality. Contemporary Dialogues on the Left, London/New York, Verso. [in English].
17. Spender, J.-C. & Scherer, A. G. (2007). The Philosophical Foundations of Knowledge Management: Editors' Introduction, Organization, 14 (1). [in English].
18. The Global Risks Report 2020. 15th Edition. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf [in English].
19. World Economic Situation and Prospects 2020. United Nations New York, 2020. URL: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2020_FullReport.pdf [in English].

Pecheranskyi Ihor Petrovych

Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Philosophy and Pedagogy
Kyiv National University of Culture and Arts
36, Ye. Konovalts str., Kyiv, Ukraine

NECESSITY AND DIRECTION OF LINK TRANSFORMATION BETWEEN ETHICS AND KNOWLEDGE IN THE CONTEXT OF A NEW CHALLENGE IN THE XXI CENTURY

***Problem.** Including the new global risks and challenges with which nowadays humanity has met, the necessity of actualization of ethical discourse at a new level is important to underline, especially in the part of revision the relationship of ethical code of actions and knowledge which are the base of this rules system and also to ascertain the crisis of ethics and discrepancy of existing moral systems and theories of the world agenda in the XXI century. The **purpose** of the research is to understand the link transformation between ethics and knowledge and to prove its importance and necessity*

without which the mankind in the whole and separate governments would be helpless before the real challenges at the beginning of the XXI century and would not be ready for the new challenges in the future. **Methods.** In the article the scientific publications of foreign and domestic researchers in this problem have been used and also aim-ethical and analytical approaches have been used. **Results.** It is proved that is necessary to change the approach and overlook the link of ethics and knowledge not only put under the doubt a sign “=” between them but always think about boundaries of ἐπιστήμη, put in question and have opportunity to make repudation, when it is necessary that opens the ethics to human practice and turn it from the knowledge form into the in a way of critical and creative attitude to knowledge, quick and effective response to the dynamics of change and new challenges, supported by an experimental approach and analysis of specific situations. **Conclusions.** The important result which was got in this article is the thought that scarcely, today in the epoch of 2.0 is worthily and expediently create “the universal ethical system of knowledge” or rely on absolutist transcendental moral principles. The new global challenges proved that in the new millennium the “high” moral rules don’t work in the conditions of quick transformations of reality, which the necessities of basic principles of intellectualistic ethics revision appear, not in the plan of slope towards voluntarism because then under the question appears the sustainable economic and social development in general, and in the sense of its transformation in terms of pragmatization and the primacy of practice over theory and cognitive constructions. The human practice but the majority of global problems was initiated by its “local cells” is not subject to total rationalization and is not reduced to forms of propositional knowledge.

Key words: XXI century, global challenges, ethics, propositional knowledge, transformation, human practice, pragmatization.